

В.А. Косаківський

м. Вінниця

**АРХІВ ЖМУРКО АВЕРКІЯ ЗАХАРОВИЧА (1855 р.н.) ТА ЙОГО
СИНА АРЕХТИ (АРЕФИ) (1896-1972) ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ
м. ЧЕЧЕЛЬНИК НА ПВДЕННО-СХІДНОМУ ПОДІЛЛІ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

Основну увагу приділено історії містечка Чечельник та взаєминам родини Жмурків з радянською владою.

Ключові слова: Поділля, родинний архів, радянська влада, оподаткування.

Приватні, або родинні, архіви рядових громадян, до яких входять різні види історичних джерел і які є мало не в кожній сучасній родині, не часто потрапляють в поле зору дослідників. Однак, вони є цінним джерелом для вивчення історичних подій, що пов'язані з конкретними особами, а відтак, і подіями, у яких ті брали участь. Таким чином, ці документи значно розширюють коло джерел з історії конкретного населеного пункту, Поділля і України.

Історичні джерела збереглися у різноманітних видах і формах. Вони поділяються на письмові, речові, етнографічні, усні, лінгвістичні, фоно та фотодокументи. Такий поділ засвідчує відмінності в їх походженні, формах і ознаках [1, с 10].

Наукові праці та підручники з історичного джерелознавства головну увагу приділяють конкретним видам джерел або подають загальний їх аналіз. Так, у багатьох випусках збірника «Історичні джерела та їх використання», що виходив у 70-х рр. ХХ ст., вміщено статті про різні види джерел. Наприклад, стаття Кантора Р. Й. присвячена листам трудящих [2, с 44-50], а Маркітан Л. П. подає аналіз кінофотодокументів [3, с 60-67]. У 20-му випуску збіника «Рукописна та книжкова спадщина України» подано огляди рукописних фондів архівів М. Ф. Владимирського-Буданова [4, с 142-146], П. М. Попова [5, с 147-155], К. Р. Анищенко [6, с. 169-173]. В окрему групу джерел виділено листи в навчальному посібнику російських авторів - І.М. Данилевського, В.В. Кабанова, О.М. Медушевської, М.Ф. Румянцевой [7, с 640-648]. Лише у навчальному посібнику «Документальные памятники: выявление,

учет, использование» окремих розділ присвячено родинним архівам [8, с 188-195].

Проводячи збір матеріалів до історико-етнографічного опису містечка Чечельник на Південно-Східному Поділлі, ми мали змогу працювати з рядом родинних архівів жителів цього селища: Косаківського Афанасія Тарасовича (1879-1964 рр.), Іщенка Захара Андроновича (1897-1981 рр.), Ободянського Івана Макаровича (1920 р. н.), Старих (Косаківської) Галини Антонівни (1914 р. н.), Жмурко Аверка Захаровича (1855 р. н.) і його сина Арефи (1896-1972 рр.), Остафієва Миколи Герасимовича (1886 р. н.), Мацик (Серпінської) Я. В. (1917 р. н.), Четверні Бориса Олексійовича (1928 р. н.), Колісника Михайла Бенедиктовича (помер в 30-х рр.), Ковалю Полікарпа Митрофановича (1895-1977 рр.) тощо. В цих архівах збереглись рукописи, документи та фото починаючи з кінця ХІХ ст. Але найбільше матеріалів відноситься до першої половини ХХ ст. і вони висвітлюють історичні події, які охоплюють не лише Чечельник і Поділля, а й Україну, Російську імперію і Радянський Союз.

Узагальнюючий матеріал про приватні архіви жителів смт Чечельник подано нами в окремій публікації «Приватні архіви як джерело до історії Поділля (на матеріалах містечка Чечельник)» [9, с 188-195]. На основі архіву родини Четверні з Чечельника видруковано книгу «Мои года - мое богатство» [10].

Архів родини Жмурко зберігся у внучки Арехти Оверковича - Монастирської Анастасії Сергіївни, 1960 р. н. Основу цього зібрання становлять документи Жмурко Аверкія Захаровича щодо купівлі ним 3 десятин поля з Чечельницького маєтку графа Орлова та квитанції з 1907 по 1917 рр. про сплату ним позики до Подільського відділення Селянського Поземельного банку в м. Ольгопіль. Цінним документом є карта - «План участковъ пахотной земли изъ состава Чечельникскаго имѣнія Подольской губерній, Ольгопольскаго уезда, владенія Крестьянскаго Поземельнаго Банка. Составленъ въ 1907 году». Копію цього плану було виконано на замовлення Жмурка Аверкія Захарова, 1855 р. нар., селянина м. Чечельник, одного з покупців земельної ділянки в урочищі «Ромашково». На цьому плані зазначено 190 земельних ділянок різної величини, куплених у Чечельницькому маєтку, переважно селянами: 64 ділянки в урочищі «Лак», 71 - в урочищі «Садки», 4 - в урочищі «Бритавка», 13 - в урочищі «Потайна» та 38 - в урочищі «Ромашково». Загальна площа купленої орної землі, разом з дорогами та непридатною для оранки землею (мочарі, ярі, крутосхили), становила - 575 дес. 1630 сажнів. На зворотній стороні плану подано повний список усіх купців із зазначенням прізвища, імені, по батькові та площі новопроданих земельних ділянок.

В цьому ж родинному архіві збереглося багато документів Подільського відділення Селянського Поземельного банку, а саме - повістки, оголошення, окладні листи, розписки та квитанції. Усі документи виписані на ім'я Жмарко А. З. і свідчать про те, що він протягом 1907-1917 рр. виплачував цьому банку позику за придбану у приватну власність землю.

Другу, більшу частину цього архіву становлять документи Арехти Оверковича - селянина-одноосібника. (В Чечельнику селян-одноосібників називали індусами). Виявлені документи 20-50-х рр. можна об'єднати у три групи: перша - документи за 1932 - 1938 рр. - «Плани сівби гр. Жмурко Арехта Аверків сільради Липецької»; друга - документи за 1922 - 1952 рр. про сплату різних податків Жмурком А. З. та його сином - Арехтою; третя - документи за 1931 - 1940 рр. про розкуркулення родини Жмурко А. А.

У 1928 р. родина Жмурка А. З., 1855 р.н., складалася із 7 їдців: господаря, його дружини. 2 одружених синів, 2 невісток і 1 внучки. Родина мешкала у старій хаті, яку Аверкій Захарович спорудив у 1912 р. Земельний наділ становив - 3.43 га, річний прибуток з якого становив 174 крб. 93 коп. Біля хати -0.26 га городу (19 крб. 50 коп. прибутку). У господарстві було 2 воли і 1 корова (3 крб. 60 коп. прибутку). Загальна сума прибутку становила 254 крб. 43 коп. (20 крб. на 1 їдця - 140 крб., а чистий прибуток становив 114 крб. 43 коп.). По цьому окладному листу на Жмурка А. З. було нараховано податок у сумі 7 крб. 65 коп.

Одружені сини Аверкія поділили батьківську садибу і налагоджували своє господарство. Однак не все було гаразд у цій родині, як загалом, і у більшій частині жителів тогочасної України. Наступили складні і важкі 30-ті роки. На людські голови посипалися чисельні податки.

Селянським одноосібницьким господарствам, які не вступили до «СОЗу», сільрада с. Липецького (українська частина Чечельника) щороку складала також плани весняної і осінньої сівби, цим самим жорстко визначаючи види та суми податків.

Так, за планами весняної сівби, у різні роки (1932-1938) родина мала посіяти на земельній ділянці площею в - 3.76, 4.05, 4.03, 3.54, 3.83 га: *ячмінь* (1.09; 0.30; 0.34; 0.50); *овес* (0.20; 0.30); *горох* (0.30; 0.30); *просо* (0.13); *гречку* (0.23); *соняшник* (0.10; 0.20; 0.25); *кукурудзу* (0.86; 0.55; 0.58; 1.53; 0.83; 0.60); *цукровий буряк* (0.80; 0.30; 0.40); *кормовий буряк* (0.10; 0.20); *бобові* (0.70); *сою* (0.15); *баштанні* (0.20); *городину* (0.20); *картоплю* (0.25; 0.20; 0.20; 0.40); *коноплі* (0.02); *вику на зерно* (0.10); *вику - овес* (0.15); *однорічні трави* (0.45); *траву на силос* (0.47). В осінню сівбу: *озимину* (1.35; 1.33; 1.93; 1.80); *жито* (0.65; 1.54; 0.78); *пшеницю* (1.40; 0.39; 0.56).

Також у «Планах сівби» було зазначено необхідну для посіву кількість насіння, страховий фонд, кількість насіння яке потрібно очистити та протруїти. У плані на 1932 р. та у плані без зазначення року вказано, що також необхідно вивезти по 90 і 80 возів гною для удобрення полів.

Таким чином, склавши «план сівби» місцеві органи влади одержали можливість складати плани стягування податків. І така система працювала чітко.

Протягом багатьох років (1922-1952) родина Жмурків сплачувала такі види податків (чисельник - план, знаменник - виконання): *поставка м'яса державі* (кг) - 42/42, 58/58, 42/42; *поставка картоплі* (кг) - 272/?, 562/98, 500/300, 150/142; *поставка державі шкірсировини* (шт.) - 1 свин. шкура; *са-*

мообкладання (крб.) - 10.75/10.75, 20.39/20.38, 75.00; *трудгужвідробітки* (12. 06. 32 р.): перевозка 200 шт. цегли в м. Ободівку; *одноразовий збір з сільської людности на культурно-господарчі потреби* (крб.) - 6/6; *податок на коня* - 500, 1000; *одноразовий податок з одноосібних селянських господарств* (крб.) - 25-00; *податок по окладному листу* - 6 пуд 24 фунти жита, 1 п. 35 ф. пшениці, 2 п. вівса, 0,2 ф. сала, 7.65 крб., 20.04/24.84 крб.; *зобов'язання по поставці зерна* (кг) - 774 зерна, 367 кукурудзи, 560,62 жита; *сільські платежі: культзбір* (крб.) - 242.00; *обов'язкове страхування будівель (хата, клуня, хлів)* (крб.) - 16.40/11.13; *військовий податок* (крб.) - 260; *сільськогосподарський податок* (крб.) - 1498.88/1436.00; *недоїмка* (крб.) - 6.00.

Крім того була ще *контрактація* - податок овочами. Наприклад, після збору урожаю необхідно було здати 100 кг *капусти*, 15 кг *буряків*, 2 кг *цибулі*, 10 кг *моркви*, 100 кг *помідор*, 100 кг *огірків* та 1 кг *часнику*. Все це необхідно було здати у вересні місяці, у зазначеній в контрактації п'ятиденці.

У випадку несплати вище перелічених податків їх стягували примусово. Нерідко такі стягнення становили подвійну суму. Часто за борги продавали господарські будівлі навіть не розібравшись кому вони належать. Так, в одній із заяв до Липецького сільського суду Жмурко Арехта писав: *«Заявляю Вам щоб ви мене розсудили моїм недвижнім імуциством як садибою так будинками у мене було будинків читирі хата клуня дві шопі і я с одной шони зробив бадкові хату. Якимто родом сілрада продала половину клуні і половину шопи заборги брата Аліксея просу голови селсуду розібрат мою справу і росписати нас бо я хочу перестроїти хату бо невдобно стоїт на моєй часті»*. (Тут і в наступних цитованих нами документах зберігаємо авторський правопис і орфографію - В. К.)

У випадку невиконання контрактації сільрада знову «попереджала» боржника: *«Одноразово попереджаємо, що в разі не здачі овочів в указані терміни приймемо до В(ас) заходів згідно з п. 10 умови про контрактацію, а саме: стягнемо в безспірнім порядку неустойку в розмірі подвійної разової вартості невиконаної частини умови»*.

13 березня 1938 р. нове попередження Чечельницького райфінвідділу, яке надруковане на спеціальному бланку, такого змісту: *«За Вами лічиться недоплати сільських платежів: культзбору 1938 р. - 242 крб ... , терміни сплати яких давно минули»*.

Райфінвідділ попереджає, що коли Вами до 23/III ц. року не буде сплачено зазначених платежів, справу на Вас буде скеровано до суду».

У січні 1940 р. агент з державних поставок Уповнаркозагу по Чечельницькому районі знову «попереджав» громадянина Жмурка Арехту Аверковича Липецької сільради Чечельницького району, що мешкає с. Липецьке на першій сотні: *«Згідно врученого Вам зобов'язання №А серія № 3881 на поставку державі в 1939 р. картоплі Ви повинні були здати державі до 1-го січня місяця 1940 р. 5 центн. 62 кілогр. картоплі»*.

Це зобов'язання у встановлений термін Вами не виконано.

Здано Вами всього 98 кілогр. картоплі.

Лічиться за Вами недоїмка на 1-ше січня місяця 1940 року 4 центн. 62 кілогр картоплі.

На підставі закону про обов'язкові поставки картоплі попереджаємо Вас, що в разі нездачі недоїмки, яка за Вами лічиться, в десятиденний термін справу про невиконання Вами зобов'язання по здачі картоплі буде передано до суду для притягнення Вас до Відповідальності, накладення на Вас штрафу в розмірі вартості невиконаної частини зобов'язання по держзакупівельних цінах з одночасним стягненням невиконаної частини зобов'язання до суду в натурі»

Але і це ще не все. Найжахливішим способом стягнути податки стало розкуркулення, яке мало також ще одну, мабуть, головнішу мету - знищити заможні і середняцькі селянські господарства, які в той час називалися куркульськими.

Показовими у цьому випадку є третя група документів родинного архіву Жмурків. Особливою є та обставина, що Жмурка Арехту розкуркулювали три рази, незважаючи на те, що він був інвалідом з дитинства на 80% і рухатися міг лише з допомогою двох палиць. В дитинстві він попав під коня, який його і скалічив. Але він був надзвичайно працьовитим. Мав, як кажуть, «золоті руки». Працював сидячи. Крім того Арехта (Арефа) Аверкович мав певну освіту та вольовий характер. Не терплячи наруги влади над своєю родиною звертався з чисельними скаргами у різні органи тієї ж влади на непомірні побори. Окремі скарги писав сам, деякі інші допомагав складати хтось із добрих знайомих. Інколи залишав для себе копії скарг.

У січні 1937 р. Жмурко А. З. знову звернувся до податкової комісії Чечельницького фінвідділу з проханням переглянути суми податків, які, на його думку, були значно завищеними.

«На меня как на природного инвалида оподатковано сельрадой в 346 р. 86 коп из коих снято 69 р. 50 к. как неспособного к труду На мою думку сделан-не оподатковання неправильно так как за прошлый год при том же самом хозяйстве какое у меня имеется я платил всего 239 р 88 коп и вдруг уже 1936 г меня оподатковано уже 346 р 86 коп, что для мене непонятно отчего получился такой большой скачок более 100р прошлогодних. Причем додаю намоем природноинвалидском иждивении нетолько моя семья, а еще два старика мать и отец которые также к труду неспособны, так как таковые имеют приклонни лета более 70 лет. Почиму прошу финотдел и РВК разобрать подробно мое заявление и вынес законне постановления. 26 /1 37»

Через рік, у лютому 1938 р., Жмурко А. знову звернувся із заявою до влди щодо непомірних планів та податків:

«міні невірно обстановили мою землю у мене всієї зілі 3,54 с I у мене було посіяно озимини два гектари і двадцять соток А міні план був сіяти I. 80 соток

Ще наданий план висняний сіяті

1 боряки кормові 20 с.

2 кокуруза 83 с.

3 бобові 70 с.

Що касайц баштана міні не було відомо сіяти А іго міні нараховуют у прибуток Крім того на мене наложили нхліборобських прибутків так як видко шоя заробляв а я природний інвалід так що сам сибе ниможу носить нога як палиця вбоку ребра зломані а на другом боку зломаний наверх 10 / II 38».

Перше велике розкуркулення сталося ще у 1931 р. У ході розкуркулення місцевим активістом, Яцишиним Ананієм, було складено акт. Згідно цього акту, у Жмурка А. було конфісковано багато майна. Після такого розкуркулення потерпілий звернувся за допомогою до Чечельницького РВК із такою заявою:

«У мене як у природного інваліда імеющого утеру трудоспособності около 80 поцетов Липецка Сільрада ріквізувала майно перше корову і свину друге коні з возом з гупражою так же кокурузу качано около трох центнерів А той більше насипали на дві фури в яцик повно з драбинами і фуру бурука кормового 1 фуру соломи сенной І скриню 2 діжки однокононого (воза) жілезного хода без шин клуню одні сани 2 відрі від води одну прадку одін старий кожух 8 кілограм фосолі 24 кілограми гороху одін тапчан. Я свої обовязки виконав своєчасно ті конторі міні були надані А сілрада обложила в суму 500 руб і забрала це все майно

Так шо корова покрила ці гроші А останнє непідлягало до продажі на мою думку низаконно поступив бивший голова Малишевич. Сівня моя скчадаєц дружіной та двоє малих дітей крім цього на моім утриманні старі бадки що маєц ім по 76 років бадкові 76 років так і мамі С цього майна яке осталос нипродане завезли все в колгосп. Емтеєсь одну фуру бурака кормового весом около 60 пудов А той болше одну фуру соломи і 2 діжки 2 відра від води одна прадка старий кожух

Старого кожуха Яцишин Ананій пошив собі валінки А прадку взяв также собі, додому Це майно даже ...» (закінчення заяви втрачено - В. К.).

Не одержавши ніякої відовіді, на цю ж саму адресу було направлено нову заяву:

«В попередні заяві я уже писав що я природний інвалід не пригодний ні до якого труда бо маю утери трудоспособности 80%, кромі цього на моім утриманні, кромє моїх двух дітей ще маєтьсє батько и мати старики котори теж неспособни к труду Не дивлячись на це сельрадою в мене забрано, перший раз корова, свиня, второй раз коні з возом, третій раз два вози кукурузи в качанах, десять пуд вівса, три пуда жита, півтора пуда гороху, полтора пуда фасолі, один пуд сушині, две дижки больших, ... (два рядки тексту втрачено - В.К.) ... один казан. Два ведра, мотуз, цеп, уздечку, пившорок, одну скриню и кожущика старого (останнє викреслено - В. К.) Прошу РВК розібрати цю справу. Чиправдиво поступила Сільрада Липецька, Чи ні. Бо на мої

запитання сільраді куди попало и де моє майно то міні відповідают що не твоє діло, а міні уже відомо, що кукурузи два мішки ...(втрата частини тексту _ В. К-) •• Дихтяр притяг вообщє як будто она по дорогі зобрана. Кроме цього всього ше тов. Яцишиним Ананієм взят старий кожух из которого він соби зробив валянки. Далі він взяв ещє два пуда картофель которою заплатив Ковальові за те що він зробив рогачи, сокиру, тринішки за для своєї власної потреби.

Я зі своєї сторони с диржавою расплатився повністю.» Підпис, дата: 15. I. 1931.

Щє одне розкуркулення Жмурка А. сталося 15 листопада 1940 р. Повертаючись з поля у Ромашковому, на дорозі його перестрів фінагент Пец С., склав акта і забрав за несплачені борги коня з возом (грабаркою). Цей акт зберігся у родинному архіві:

«Акт

15 дня листопада місяця 1940 р мною фін. агентом с. Липецького Пецом С. Я. в присутності члена С. В. К. т. Ткача Миколи Ом. описано у гр. с. Липецького одноосібника т. Жмурки Арефи Ав. коня 1 шт., упряж повністю, і грабарку за несплату податку з коня за 1940рік в сумі 500 крб (п'ятсот крб) де строки сплати вже минули про що й складено настоящий акт.

Фін. агент - (підпис) -/Пец/.

Член с в к- (підпис)

Платник - Жмурко».

Щє одне «розкуркулення» сталося тоді коли Арефа Аверкович самотужки збудував млина: десь роздобув двигуна, знайшов камені для жорен і все необхідне для налагодження роботи. Коли млин був готовий до пуску, від сільради з'явився представник, який повідомив, що коли він (Жмурко А.А.) запустить у роботу свого млина то того ж дня буде розкуркулений і висланий у Сибір.

Цілу ніч довелося розбирати того млина, ховати його деталі, щоб зберегти родину від чергового розкуркулення та виселення. Так про це розкуркулення згадували дочки - Анастасія і Ганна.

Не було спокою цій родині і під час Великої Вітчизняної війни:

«Заявленя Господіну Старшині вид громадянина сила Липецького Жмурка Арепти заявляю вам Господін Старшина що Ліпецька сілрада видобрала у мене мою собствину садибу вь 38 році А міні дали взамен в єврейскім кладбіці А 42 році взяли єврейске кладбище А дали лині на полі А в цім році вже нидали нігде просу Господіна Старшину щоб міні наділили садибу протів станцій де дали людям там и міні

6 / VII / 43 року прохач Жмурко А.»

На цю заяву накладено резолюцію: *«В просьбе отказать 12 / VII/43 г.»* (підпис).

Розв'язка у житті селянина, одноосібника Жмурка А. А. та його родини, наступила аж у 1950 р., коли це господарство обклали податком у сумі 1490 крб 88 коп.

У цьому році прибутки родини Жмурка А. А., згідно копії платіжного повідомлення на 1950 р. становили: 1). зернові (53 сотки) - 1600 крб.; 2). город (картопля) (18 соток) - 1152 крб.; 3). сади, ягоди (01 сотка) - 140 крб.; 4). свиня (одна) - 800 крб.;(разом 3692 крб.); 5). подушні доходи - 1289 крб.

Всього прибутку - 4981 крб.;

Нараховано податку 1490 крб 88 коп. їх необхідно було сплатити у вересні (497 крб 88 коп), листопаді (497 крб) і грудні (496 крб).

Мабуть, не одну ніч робив свої підрахунки прибутків та податків, які необхідно сплатити, Жмурко А. А. Вони явно не сходилися з офіційними. В його архіві збереглася вирізка із якоїсь центральної газети за 1948 р. з «Указом Президиума Верховного Совета СССР об изменении статей 8 и 23 и об отмене статьи 25 Закона о сельскохозяйственном налоге». В ній наведена таблиця ставок податків, які необхідно нараховувати із прибутків колгоспників, що мають особисте підсобне господарство.

Отже, одержавши прибуток у 1950 р. у сумі 4981 крб. Жмурко А. А. мав би заплатити податок у сумі 510 крб. та крім цього ще по 21 коп. з кожного карбованця прибутку понад 4000 крб. (до 200 крб.). Тобто він мав сплатити податок в межах 700 крб., а не 1490 крб. 88 коп., як йому нарахували. Але так не сталося.

Вже з липня місяця 1950 р. до родини Жмурків став навідуватися податковий агент №4 з Чечельницького райфінвідділу на прізвище Шепітко. Податок у сумі 1436 крб. було сплачено. Акуратно підшиті квитанції про сплату цього жахливого сільськогосподарського податку багато років зберігаються у родинному архіві разом з незакінченою заявою, мабуть про відмову від землі, самого дорогого, що було у кожного українського селянина-трударя.

Це була остання крапка у житті одноосібного селянського господарства. Щоб у майбутньому не сплачувати такі великі податки, Жмурко А. А. вирішив покинути своє поле і більше ніколи його не обробляти. Його дочки закінчивши школу пішли працювати на Чечельницький цукровий завод, де пропрацювали все життя, аж до виходу на пенсію. Внуки також колгоспниками не стали.

На початку 90-х рр. дочки Жмурка А. А. - Ганна і Анастасія звернулися до місцевих органів влади з проханням відшкодувати матеріальні збитки завдані їхній родині у 30-х рр. Сума «відшкодування» становила 20 тис. купонів [11].

Таким чином, на прикладі одного приватного родинного архіву простежується історія подільського краю у першій половині ХХ століття. Документи з таких архівів є цінним джерелом і доповненням до офіційних джерел, як зберігаються у державних архівах. Вони проливають світло на взаємини між простим громадянином і тогочасною владою.

ПРИМІТКИ

1. Макарчук, С. Писемні джерела з історії України / С. Макарчук. - Львів: Світ, 1999. -352 с
2. Кантор, Р.Й. Листи трудящих - важливе джерело для наукового дослідження / Р.Й. Кантор // Історичні джерела та їх використання. - К.: Наукова думка, 1971. - Вип. б. - С. 44-50.
3. Маркітан, Л.П. Кінофотодокументи як історичне джерело / Л.П. Маркітан // Там само. ' -С. 60-67.
4. Зубкова, Н.М. Архів Михайла Флегонтовича Владимирського-Буданова / Н.М. Зубкова, О.Є. Гайкалов // Рукописна та книжкова спадщина України. Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. - К.: Українознавство, 1994. - Вип.. 2.-С 142-146.
5. Крижанівська, Л.О. Огляд архіву П.М. Попова / Л.О. Крижанівська // Там само. - ' С 147-155.
6. Степченко, О.П. Архів письменника К.Р. Анищенка (1885-1929) / О.П. Степченко // Там само. - С. 169-173.
7. Источниковедение: Теория. Метод. Источники российской истории: Учеб. пособие. / Данилевський И.Н., Кабанов В.В., Медушевская О.М., Румянцева М.Ф. - М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 1998. - 702 с.
8. Документальные памятники: выявление, учет, использование: Учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / Под ред. СО. Шмідта. - М.: Высш. шк., 1988. - 255 с.
9. Косаківський, В.А. Приватні архіви як джерело до історії Поділля (на матеріалах містечка Чечельник) / В.А. Косаківський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вип. 16. Серія: Історія: Збірник наукових праць. /Заг. ред. проф. П.С. Григорчука.- Вінниця, 2009. -С. 211-216.
10. Мои года - мое богатство / за заг. ред. В.А. Косаківського. - Вінниця: ROMiK, 2008. - 212 с.
11. Родинний архів Монастирської (Атаманенко) Анастасії Сергіївни, 1960 р. н., жительки смт. Чечельник.

Аннотація

Основное внимание уделяется истории местечка Чечельник и отношениям семьи Жмурко с советской властью.

Ключевые слова: Подолье, семейный архив, советская власть, налогообложение.